

016/10 SKJERVA

FYLKE: Telemark og Buskerud
Kommune: Nore og Uvdal, Tinn og Rollag
Nedbørfelt: 103 km²
Toppunkt: ca 1300 moh.
Utløpspunkt: 191 moh.
Marin grense: -
Kraftpotensial: -
SP-kategori: -
Økonomiklasse: -
Naturgeogr. region: 33a, 35c

Skjerva ligger på plataet mellom Numedal og Tinnsjø. Vassdraget renner sørover med utløp i Tinnsjø. Nedbørfeltet har en karakteristisk avlang form.

Området har kontinentalt klima. Årsnedbøren varierer noe med høyde over havet og er i størrelsesorden 700-1000 mm.

Vassdraget har sine kilder på Eidsfjellet i nord hvor de høyeste partiene når opp i ca 1300 moh. Hovedelva følger Skirvdalen, som lengst oppe er vid og åpen, og følger et myrlendt drag. Nærmere utløp har elva gravd seg ned i berggrunnen og er omgitt av bratte dalsider. Utløpet i Tinnsjø er ved Hovin brygge. I nord ligger Skirvsjøen som sammen med Longevatnet lenger sør er de to største innsjøene i vassdraget, som for øvrig har få ferskvannslokaliteter. Longevatnet ligger vest for hovedvassdraget og tilhører det største sidevassdraget til Skjerva som blant annet drenerer områdene rundt Rivsfjellet på vannskillet mot vest.

Berggrunnen består av kvartsitt og sandstein. I nedre del finnes et smalt belte amfibolitt. Også brattkanten i Rivsfjell består av amfibolitt. Skjerva følger strøkretningen. Morenedekket er sparsomt i det meste av området og mange steder stikker bart fjell fram i dagen. I den østlige delen finnes det noe bunmorene.

Fattig blandingskog med dominans av lyng og mose i feltsjiktet er viktigste skogsvegetasjon. I den sørøstre delen av hoveddalen er det rikere, dels gammel granskog i de bratte liene opp fra elva. Bjørkeskog overtar i overgangen mot Skirveggen i nord og Rivsfjellet i vest. Nedbørfeltet er forholdsvis rikt på myrer, i hovedsak fattige rismyrer.

Et fåtall fastboende har tilhold langs Riksvei 37 som går gjennom nedre del av nedbørfeltet. I nord krysser Vegglivegen feltet. Hyttebebyggelse er konsentrert om et fåtalls lokaliteter i feltet. Av inngrep for øvrig kan nevnes skogsbilveier i nedre del av nedbørfeltet samt grustak. Små arealer er viet til jordbruksformål. Ved Ragnhildstaul er elveløpet utrettet og forbygd.

Naturfaglige verdier

Vassdraget er representativt for skogsområdene på grensen mellom Buskerud og Telemark. Det strekker seg fra områder med varmekjære elementer til høyfjell. Naturfaglig vil det supplere Raua som har mange innsjøer og små vann som Skjerva mangler. Skjerva er et godt egnet type- og referansevassdrag. Flere vassdrag i området er til vurdering i verneplan IV. Naturfaglig prioriteres Sørkjeåi sammen med Skjerva og Raua. Disse vil ivareta variasjonsbredden i naturtyper i området. Det er ikke vernet vassdrag i området tidligere.

Geofag

Vassdraget drenerer et delvis glasialt, delvis glasifluvialt utformet område mellom Tinnsjø og Numedalen. Det hydrologiske regime domineres av vår- og høstflommer. Suspensjonstransporten er i perioder av en viss størrelse, men bidrar ikke lenger til oppbygging av den store elvesletta ved Ragnhildstaul. Senking av elveløpet, samt utretting og forbygning av en sterkt meanderende strekning

her har delvis ødelagt denne fluvialgeomorfologisk sett meget interessante lokaliteten. Elvesletta er imidlertid fremdeles interessant, da den inneholder viktig informasjon om isavsmeltingforløpet og tidligere tiders materialtransport.

Nord i feltet, like sør for Skirvsjøen, opptrer en rekke forskjellige avsetninger av glasifluvialt materiale i form av eskere, rygger og hauger, samt dødismoreneformer. Også nær utløpet i Tinnsjø finnes en større glasifluvial avsetning av materiale, sannsynligvis utspylt fra den ovenforliggende sterkt nedskårede dalgang. Slike såkalte tilpasningscanyoner er typiske for mange av sidevassdragene i Telemark, men få har en slik dybde og utstrekning som denne. Vassdraget er uregulert, men inngrepene ved Ragnhildstaul og skogsbilveier nær elveløpene har redusert dels ødelagt interessante og verdifulle geologiske formasjoner. Vassdraget har imidlertid fortsatt store uberørte og interessante elvestrekninger.

Meget stor verneverdi ****

Botanikk

Feltet domineres av fattige barskogstyper. Det har innslag av rikere skogvegetasjon i nedre del, bl.a. varmekjær løvskog. I nord er det dominans av fattig fjellvegetasjon. Variasjonen synes noe større enn i Raua og Gjuvåi som er nabovassdrag i henholdsvis øst og vest. Innslaget av sjeldne plantearter og vegetasjonstyper antas å ligge rundt eller noe under middels. Et barskogsområde i midtre del av nedbørfeltet antas å ha nasjonal verneverdi. Objektet omfatter mange vegetasjonstyper på fattig grunn som er typiske for denne delen av Østlandsområdet. I øvre del av barskogsområdet drives setring. I tillegg til å være et egnet referansevassdrag har det områder med vitenskapelig/pedagogisk verdi.

Stor verneverdi ***

Landfauna

Nedbørfeltet har en fuglefauna som er typisk for barskogsområdene på Østlandet. Biotoputvalget er noe mindre enn i tilgrensende nedbørfelt, og noen av de vanligste våtmarksartene er ikke registrert. Av sjeldne arter i regionen er gluttsnipe og vintererle funnet hekkende.

Hjort, rådyr og elg finnes fast i vassdraget gjennom hele året, mens rein benytter nedbørfeltet høst og vinter. Av de store rovdyrene opptrer gaupe fast. Det er ellers bra til middels bra bestander av de øvrige pattedyrartene som kan forventes å ha tilhold i området.

Stor verneverdi ***

Vannfauna

Skjerva har relativt få vann, og hovedelva danner ingen innsjøer på sin relativt lange vei til utløp. Berggrunnen består av relativt tungt forvitrelige bergarter. Dette har resultert i at forsuringsskader er registrert i øvre deler. Faunistisk har nedbørfeltet mindre variasjon enn Raua og Fulldøla i sør-sørøst, men bunndyrfaunaen i elva er interessant. Fiskebestanden består av ørret og røye. Vassdraget er dessuten lite berørt av tekniske inngrep og er egnet som referansevassdrag.

Stor verneverdi ***

Kulturminneverdier

I Hovin ligger den største funnkonsentrasjon fra yngre steinalder og bronsealder i øvre Telemarks skogsbygder. Funnene reflekterer den eldste jordbrukseksponeringen og pollenanalyse bekrefter bronsealderbosetning med korndyrking og husdyrhold. Jernalderfunn viser gårdsbosetning oppover dalføret og i utmarka er det spor etter jernutvinning. På Hove var det trolig hov i førkristen tid. I middelalderen ble det bygd stavkirke i Hovin, revet i 1760. I Nystulområdet skal det ha vært sagdrift i middelalderen.

På de fleste gårdene finnes det gamle hus, særlig er mange stabbur bevart. Nord-Tveito har et helhetlig gammelt gårdstun. Bygdesenteret i Hovin lå før 1950-årene ved Hovin brygge ved Tinnsjø. Noe av

bebyggelsen her er bevart. Hele øvre del av Skirvdalen er utmarks- og stølsområde for Hovin og Tinn Austbygda. I 1890 fantes hele 300 støler og slåtteområder i Hovin sogn. Det er heime- og fjellstøler, en rekke av dem med bevarte hus. Nystul er fremdeles (1988) i tradisjonell drift. Skirva var fløtingselv og ble første gang regulert ca 1810 da Tysedammen ble bygd. Senere er mange dammer anlagt. Ved Vassveit er det minner etter kobbergruvedrift 1903-13. Store Nordmannsslepa krysser Skirvadalføret og to legre ligger langs slepa. Fra Hovin kirke går Gamle Hovinvegen mot Tinn.

Området har rike og varierte kulturminner som dekker et langt tidsrom. Særlig interessant er den tidlige jordbruksbosetningen i yngre steinalder/bronsealder. Kulturminnene kan belyse fløtings- og ferdshistorie og særlig har stølsdriften vært omfattende og med lang kontinuitet. Her er opplevelsesverdier og kunnskapsverdier i lokal og tildels regional sammenheng. Mange kulturminner har funksjonell tilknytning til vassdraget, og særlig i stølslandskapet i øvre Skirvdalen er det nær visuell kontakt mellom elv og kulturminner.

Meget stor verneverdi ****

Friluftstinteresser

Området er godt egnet til tradisjonelt friluftsliv. De aktivitetene som utøves er først og fremst fotturer, bærturer og skiturer, i mindre grad jakt og fiske. Både lokalbefolkningen, hytteeiere og folk knyttet til leirskolen/fjellkirken bruker området som nærtur-, helge- og ferieturområde. Tilretteleggingen for friluftslivet er liten. Vassdraget er et av få gjenværende vassdrag i fylket som ikke er utbygget.

Meget stor verdi ****

Landbruksinteresser

Landbruksressursene i området er knyttet til 1,2 km² dyrket jord, 0,8 km² dyrkingsjord og 60 km² produktiv skog. Området nyttes til sauebeite. En rekke gamle støler er oppdyrket i tillegg til et fellesbeite på 350 da. Skjerva er eneste kilde for jordbruksvanning. Nedbørfeltet kan ytterligere utnyttes ved nydyrking, hyttebygging og videre utbygging av skogsbilveier.

Meget stor verdi ****

Kraftressurser

Øst-Telemarken brukseierforening har vurdert mulighetene for å utnytte Skjerva i en utbygging sammen med Raua, Gjuvåi, Urdalsåi og Damtjønn.

I denne utbyggingen som nytter fallet mellom Heivatn i Urdalsåi og Tinnsjø og som vil kunne gi i alt ca 92 GWh billig kraft, bidrar Skjerva med over halvparten av vannet og er avgjørende for om prosjektet kan realiseres.